

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1060394/2

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב א' אהרן כץ

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר אברהם גולובנצ'ין ועו"ד אביבית אמסטרמטרי)
נגד
המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד גיא אופיר)

הנדון: התחייבות למחילת כתובה – המחייבת היא? באלו תנאים ומכוח מה?

פסק דין

לפנינו ערעור האישה על פסיקת בית הדין האזורי בחיפה מיום כ"ד בכסלו תשע"ח (12.12.2017) שקבע כי מאחר שנעשו גירושין על סמך הסכם שקדם להם וכלל את מחילת הכתובה, ההסכם שריר וקיים גם אם אישור ההסכם היה בבית המשפט.

בית הדין קבע כי בקשה לביטול ההסכם יכולה לידון רק בערכאה שהפכה אותו לפסק דין.

בית הדין קבע גם כי זאת למרות קביעת בית הדין במעמד סידור הגט שהאישה רשאית לפתוח תיק כתובה ועם פתיחתו ייקבע מועד לדיון, ובפרט שכך עולה גם מדברי בית הדין הגדול: דברי בית הדין נאמרו כאשר הייתה עדיין בקשה מצד האישה לביטול ההסכם בבית המשפט, אבל כל עוד לא בוטל ההסכם אי אפשר לדון בתביעת הכתובה. עוד ציין בית הדין כי גם עתה אם יתבטל ההסכם בערכאה האחרת יזדקק בית הדין לגופה של תביעה.

לתוספת ביאור נוסף את דברי בית הדין הגדול מיום כ"ז בטבת תשע"ח (14.1.2017) שבהם הובהרו דבריו (בהחלטה מי"ב באייר התשע"ז – 8.5.2017) שהוזכרו בפסק הדין.

יש להבהיר כי טענת המערערת לפרש את החלטת בית הדין הגדול כי התקבלה טענתה לביטול ההסכם הגירושין אינה נכונה. כל שנקבע באותה החלטה מיום י"ב באייר התשע"ז (8.5.2017) הוא כי על בית הדין האזורי לאפשר קיום דיון בעניין הכתובה, אולם לא נקבע בשום מקום כי ההסכם הגירושין אינו בתוקף, וברור כי בית הדין האזורי יכול היה לתת משקל להסכם הגירושין על פי הבנתו.

אומנם אין בקביעה זו כדי לעקר את אפשרותה של המערערת לטעון לגופה של הכרעת בית הדין האזורי, ומשכך יש לקבוע מועד דיון לשמיעת טענות הצדדים.

אך חשוב לציין כי בהחלטתנו הוספנו:

למרות האמור יש מקום להוסיף את הדברים הבאים: מעיון בתיק עולה כי כתובת האישה נכתבה בסך חמישה מיליון ש"ח. מעבר לכך שאיני מסכים לכתוב סכומים מופרזים כאלו בכתובה, שאין בהם שום תועלת ואינם מביעים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תוכן כתובה אמיתי, אוסיף שבאופן זה המנהג הרווח בבתי הדין הוא לראות התחייבות זו משום 'אסמכתא' שאינה מחייבת!

בנוסף: לפי הנראה קיבלה האישה במסגרת איזון המשאבים כספים שלהם לא הייתה זכאית על פי דין תורה, כאשר בבתי הדין נוהגים לקזז סכומים אלו מהסכומים המגיעים על פי הכתובה ולפחות מהתוספת.

בנוסף: גם אם תתקבל טענת האישה לביטול ההסכם עדיין תצטרך היא להתמודד עם דוח החוקר שהוגש לתיק בית הדין האזורי וההשלכות שיש ממנו על עניין הכתובה. דברים אלו טרם התבררו [...]

טענות הצדדים

טענות המערערת

עיקרו של הערעור נסב על שלא נערך דיון מסודר עם מתן אפשרות להביא הוכחות על הזכאות לכתובה. זאת למרות קביעת בית הרבני הגדול בהחלטה מיום י"ב באייר התשע"ז (8.5.2017) כי הוא מעביר את התיק להחלטתו של ראב"ד חיפה כדי לדון בתיק הכתובה. האישה טוענת כי בפועל לא נדון עניין הכתובה בדיון שנקבע ולא נשמעו הוכחות האישה לזכאותה.

בנוסף, בית הדין נימק את סירובו לדון בכתובה בהסכם שהיה בין הצדדים, שאושר בבית המשפט לענייני משפחה ושבו ויתרה האישה על כתובתה. לטענת המערערת, כיוון שבית המשפט אינו מוסמך לדון בעניין הכתובה וביום הגירושין אמר בית הדין הרבני כי הוא מאפשר לאישה להגיש תביעה לכתובה, נמצא כי האישה לא ויתרה ולא מחלה על כתובתה.

לטענת האישה היה צריך להתקיים דיון נפרד ומפורט על זכאות לכתובה כעולה מדברי בית הדין האזורי עצמו ביום הגירושין ומדברי בית הדין הגדול.

עוד טוענת האישה כי מה שנאמר בפסק הדין נשוא הערעור כי היה על האישה להגיש תביעה לביטול הסכם אינו רלוונטי כיוון שבית המשפט לא היה מוסמך לדון בתביעת הכתובה, ולכן היה על בית הדין לדון בתביעת הכתובה ובראיותיה.

תגובת המשיב

בתשובתו טוען המשיב כי על הסכם הגירושין חתמו שני הצדדים וכל עוד אין הוא מבוטל הוא מחייב וכי דברי בית הדין על קיום דיון לכתובה נאמרו בעת שהייתה תביעה לביטול ההסכם.

בנוסף, הוא טוען, כיוון שהייתה תביעה לביטול ההסכם מצד האישה והיא נדחתה בהסכמה לאחר הגירושין הרי שבזה ניתן 'מעשה בית דין' (של בית המשפט) המחזק את ההסכם גם לאחר הגירושין.

עוד טוען המשיב כי בדיון שהיה בכ"ב בכסלו תשע"ח (10.12.2017) נשמעו טענות האישה בהקשר לכתובתה, ובית הדין הבהיר לה כי ההסכם מחייב.

דיון

אין חולק כי לבית הדין הרבני הסמכות הייחודית לדון בתביעת גירושין ובחיוב כתובה מצד דין תורה וגם מבחינה חוקית לפי חוק שיפוט בתי הדין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג – 1953.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אין גם חולק כי רשאים בני זוג לערוך הסכמים ביניהם ככל הקשור לתביעות גירושין בין בחלוקת הרכוש בין באיזון המשאבים ובין בחיובי כתובה או מחילת כתובה ובלבד שמחילת הכתובה תחול רק אחר הגירושין.

תוקפו של הסכם גירושין ככלל והמשמעות ההלכתית של הדרישה לאשרו בבית דין או בית משפט על עצם תוקפו של הסכם גירושין מדין תורה כבר האריכו הפוסקים:

יש שכתבו שתוקפו הוא מדין שטר כמבואר בחושן משפט (סימן מ) שהמתחייב לחברו בחתימה על השטר הרי הוא חייב לו.

כן נראה גם מדברי שו"ת המבי"ט (סימן רכג) שכתב לגבי תנאים שנכתבו בשטר שידוכין ולא היו סמוך לקידושין [ולכן לא נאמר בהם 'הן הן הדברים הנקנים באמירה']:

הא דבעינן דלהוי אמירה בשעת קדושין היינו בשלא נכתב מה שפסקו, אבל אם נכתב ביניהם [...] אפילו פסקו ועבר זמן עד שעת הקדושין חייב לקיים כי על מנת כן כנסו כיון שנכתבו התנאי שביניהם בפני עדים [...] הכי נמי אמירה וכתובה אפילו שלא בשעת הקדושין.

וכן משו"ת מהר"ש הלוי (חושן משפט סימן ה) שדן בעניין שטר שידוכין שאבי הכלה התחייב בו וכתב:

הן אמת כי בזה נסתפקתי: כיון שעשו שטר – אי מהני אף על פי שלא היה קנין, דכי היכי דגבי דבר שאינו קצוב כתב הרמב"ם (פרק כג מהלכות אישות) במי שנתחייב לזון בת אשתו דאם התנאי לא היה בעת הקדושין מהני בקנין או שטר, הכי נמי בדבר שלא בא לעולם – כשמתחייב עצמו יועיל אף על פי שלא היה קנין כיון שכתבו שטר.

אלא שמצד דין שטר יש לדון בכל מקרה אם נתקיימו כל דיני שטר, ולכן פשט פסקם של גדולי דור העבר להכיר בכל ההסכמים ובפרט באלו שנעשו בבית המשפט ולא באופני הקניין המועילים, שאף על פי כן הם מועילים מדין 'סיטומתא' – עיין בפד"ר (כרך ג עמוד 363) בפסק דינם של הרה"ג הדא"א, אלישיב וז'ולטי זצ"ל: "דהסכם גירושין ללא קנין – יש לקיים את ההסכם מדין סיטומתא" (וכן בחלק ד עמוד 195 ובחלק ט 226).

הסכם שאושר בבית המשפט – יש אף מקום לומר שנחשב כשטר שעלה בערכאות שיש לו תוקף של שטר כמבואר בחושן משפט (סוף סימן סח, עיין שם).

אומנם אף שהסכם שנערך כראוי בין בני זוג מחייב מדין תורה גם ללא אישור בית הדין או בית המשפט אם חתמו עליו הצדדים, בחוק יחסי ממון סעיף 2 נקבע:

הסכם ממון טעון אישור בית המשפט לעניני משפחה או בית הדין הדתי שלו סמכות השיפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הזוג, וכן טעון שינוי של הסכם כזה אישור כאמור.

ייתכן כי לאחר שנקבע כך בחוק גם מבחינה הלכתית צריך ההסכם לעבור אישור כדי למנוע טענה של חוסר סמיכות דעת, כמו שנפסק בשולחן ערוך (חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן קצ סעיף ז):

במה דברים אמורים שקנה בכסף לברו? במקום שאין דרך לכתוב שטר. אבל במקום שדרכן לכתוב שטר – לא קנה עד שיכתוב את השטר.

ועיין עוד שם (סעיף ח):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התנה הלוקח ואמר: "אם ארצה אקנה בכסף ואם ארצה אקנה בשטר", ונתן הכסף על תנאי זה – הרי זה קיים, ואין המוכר יכול לחזור בו מפני התנאי, והלוקח יכול לחזור בו עד שיכתוב לו השטר.

ובמקור הדין בגמרא (קידושין כו, א): "אמר רב: לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר, אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה." ופירש רש"י: "לא קנה – דכיון דרגילין בהכי, לא סמכא דעתיה דלוקח עד דנקיט שטרא, ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא."

ואם כן גם בענייננו לכאורה יכול המתחייב לומר כי לא סמכה דעתו על ההסכם עד שיאושר כחוק.

גמירות הדעת ותוקפו ההלכתי של אישור ההסכם ושל הבנת הצדדים כי משפטית – תקף הוא
אומנם אחר שההסכם קיבל תוקפו ואושר בבית המשפט הרי הוא תקף גם מדין תורה וגם מבחינה חוקית, שהרי לא ניתן תוקף להסכם "אלא לאחר שנוכח בית המשפט או בית הדין, שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חופשית ובהבנים את משמעותו ואת תוצאותיו." כאמור בחוק. עיין לגבי זה גם בפד"ר בתיק 605964/3.

[כך לכלל ההסכם. לעניין הכתובה: ערכאה שאינה מוסמכת לדון בעניין מסוים אינה מוסמכת – חוקית – אף לאשר הסכם באותו עניין. אך משאשר בית המשפט את ההסכם ולא הדגיש, גם אם בלא כוונה, שאישורו לא חל על סעיף הכתובה ומאחר שמתוך טענות הצדדים אין ספק שהם הניחו כי אישורו אכן חל עליה, הרי שהייתה גמירות דעת אף לעניין המחילה, כאמור, ולכן אף אם סעיף המחילה בהסכם אינו תקף חוקית שכן לא אושר כדין, המחילה גופה – תקפה הלכתית (וממילא גם חוקית).]

נוסף: ההסכם נערך בין שני הצדדים בליווי באי כוחם. הם העומדים על כל הפרטים הכתובים בו, מקבלים את הסכמת שולחיהם לתוכן הדברים ומסבירים להם את הכתוב בו. לכן הסכם זה אינו בא מכוח בית המשפט או בית הדין, אלא שהערכאה צריכה לוודא ולתת לו תוקף של גמירות דעת והסכמה. משום כך אחר שההסכם נתקיים בבית המשפט הוא מחייב את הצדדים מכוח התחייבותם הם, ומי שרוצה לערער על הכתוב בו יכול להגיש תביעה על כך אבל עליו לנמק מדוע ההסכם לא יחול עליו.

נחזור ונדגיש כי בני זוג שהסכימו ביניהם הסכמה כלשהי לגבי הכתובה – אין בית המשפט דן בה או פוסק עליה, ובדרך כלל מציין באישורו, שהרי על זה אכן אינו מוסמך לדון, אלא שהוא מוודא שהסכמת שני הצדדים הייתה ביודעין וברצון ומחיל על ההסכם את סמיכות הדעת של הצדדים ולכן הוא ברתוקף גם מבחינת דין תורה וגם מבחינה משפטית.

הנמחלה הכתובה בפועל, ואם לאו – היכולה האישה לחזור בה מהתחייבותה למחול עליה?
אלא שעלינו לדון בטענת בא כוח האישה כי כשאמרה האישה לפני הגירושין שהיא רוצה לתבוע את כתובתה ובית הדין אישר לה לפתוח תיק בנושא הכתובה, הרי שבפועל "ביום הגט האישה לא ויתרה על כתובתה".

ראשית, עלינו לציין כי אם נקבל את טענת האישה שהיא יכולה לחזור בה ממחילת הכתובה, הרי שבכך היא למעשה מפרה את אחד מסעיפי ההסכם על כל המשמעות הכרוכה בהפרה, שהרי ברור שההסכם הוא אחד על כל סעיפיו. בית הדין האזורי קבע כי ביטול אחד מסעיפי ההסכם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מצריך פנייה למי שאישר אותו [אף שאישורו לא חל על סעיף זה, כיוון שביטולו הוא עילה לביטול שאר ההסכם].

איהיכולת של צד לחזור בו מהסכם לאחר שהצד האחר קיים את חלקו

אלא שגם אם זו כוונת האישה לא היה מקום לדון בטענתה מפני שבהסכם בין שני צדדים – אם כבר קיים האחד את חלקו וקיבל חברו ממנו את שהתחייב לו, הרי גם הלה חייב לקיים את חלקו מדינא גם ללא קניין כיוון שקיבל את תמורתו.

כן מבואר בדברי נתיבות המשפט בביאורו לדברי המרדכי שהביא הרמ"א שם לגבי שני אומנים שהתנו שכל אחד יעבוד ויתחלקו במה שכל אחד ירוויח, והשאלה באיזה קניין הם מתחייבים זה לזה, שהרי התחייבות לעבוד היא 'קניין דברים' והתחייבות על הרווחים שיהיו היא 'דבר שלא בא לעולם'.

כך כתב הרמ"א (חושן משפט סימן קעו סעיף ג):

ויש אומרים דאפילו קנין אינם צריכין, אלא כל מה שמתנים זה עם זה מתקיים, אפילו באמירה בעלמא, ואינן יכולין לחזור בהן כל זמן השותפות שהתנו (מרדכי פרק הגוזל בתרא והגהות מיימוני פרק ג דשלוחין ופרק י דגזילה ובית יוסף בשם הר"ן).

ופירש נתיבות המשפט (בביאורים שם ס"ק ג):

וכן בשותפין נראה דאם מתנין על דבר שלא בא לעולם, כגון חייטין או "כל מקח שיבוא לכאן נהיה שותפין", נגמר בדיבור בלא קנין, וכן אם מתנין "כל הריוח שיגיע לידינו הן על ידי משאומתן שלי או משאומתן שלך נחלוק", או שמתנין שיעסוק כל אחד במעות שלו ויחלקו הריוח – מהני בדיבור בלא קנין, דנעשו כשכירים זה לזה, וכן בחיוב הגוף שייך לומר גמר ומתחייב, דחיוב מהני כשמתחייב בעצמו בחיוב גמור.

יתרה מזו כתב נתיבות המשפט (שם ס"ק ד) להכריח שחייב מי שקיבל את חלקו על פי ההסכם לתת תמורתו גם לדעות שההסכם חל רק על מה שכבר הרוויחו ולא על מה שירוויחו בעתיד:

תמיה לי, דהא לקתה מדת הדין, דאם דרך משל עשו שותפות על שנה, ואחר כך נזדמן לראובן מלאכה והרויח מנה בחדש ראשון, ולשמעון לא נזדמן כלל, ובחדש שני נזדמן לשמעון גם כן מלאכה בריוח מנה ויאמר שמעון קודם שירוויח שחזור בו לענין מה שירוויח, ויצטרך ראובן לחלוק עמו במה שהרויח כי ממה שהרויח אין יכול ראובן לחזור ובמה שירוויח יכול שמעון לחזור.

ועוד: כיון שזה אינו רוצה ליתן לאחד מה שירוויח באותו שעה, מהיכי תיתי יתן לו הוא מה שהרויח? הא הוא לא רצה להשתתף עמו וליתן לו ריוח שיהיה לו אף מיום אחד כי אם בשכר שיתן לו גם כן הריוח שירוויח כל השנה.

וכן כתב המהרי"ק (שורש קפא ענף ב ד"ה ועוד נראה) בהדיא, דאפילו הרמב"ם יודה בזה דלאו כל כמינן שיהנה משותפות בתחילת השותפות, והם לא יהנו ממנו בזמן אשר כיונו אליו וכו'.

אף שיש לחלק ששם הוא ידוע שאחר כך יהיה שוה יותר, מה שאין כן כאן שכל יום הוא ספק שוה, מכל מקום נראה: כיון שאם שכר לפועל על יום והבטיח ליתן לו בעד שכר פעולתו המציאות שיגביה באותו יום, דודאי גם כן יכול לחזור בו קודם שיגביה המציאה ולומר לעצמי אני מגביה אותו, ומכל מקום צריך ליתן לו דמי שויין לפועל, דהא מבואר בסימן של"ב (סעיף ד) דאם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבטיח ליתן לו חפץ בשכרו, דאף על פי שלא קנאו ואינו צריך ליתן לו החפץ, מכל מקום צריך ליתן לו דמי שויין. וכן כשהבטיח ליתן לו בשכר פעולתו דבר שלא בא לעולם צריך ליתן לו גם כן דמי שויין כמו שכתבתי שם (סוף ס"ק ה). ואם כן הכא נמי: כיון דכל אחד הוי כמו בעל הבית ופועל לחבירו, אם כן כשנוטל ראובן הפעולה משמעון הוי ראובן כמו בעל הבית של שמעון ומחויב ליתן לו בעד שכר פעולתו כל מה שירוויח במלאכתו בשנה ההיא כמו שהבטיח ליתן לו בעד שכר פעולתו. ומה בכך שיכול לחזור בו מהפעולה? הא מגוף החפץ ומדבר שלא בא לעולם גם כן יכול לחזור בו, ואפילו הכי מחויב ליתן לו כל דמי שויין. ואף אם הבטיח ליתן לו כל פירות שיוציא דקל זה בשכרו, ואחר כך נתברך הדקל והוציא הרבה, מחויב ליתן לו הכל בשכרו כמ"ש לעיל, והכי נמי דכוותיה.

ולכן נראה דכונתו כך היא, דאינו יכול לחזור ממה שהרויחו, דהיינו: אם עשו שותפות עד זמן קבוע דהדין הוא דכשהגיע הזמן שמחויבין לחלוק במה שהרויח כל אחד, ואחר כך לא רצה ליתן אחד לחבירו הריוח שהרויח – קא משמע לן דאינו יכול לחזור, וכשהגיע זמן חלוקה צריכין לחלוק בשוה, ואף גוף החפצים שתחת יד כל אחד – שזכה בו בשכר פעולתו – זכו בו שניהם והוא של שניהם. מה שאין כן במה שירוויחו יכולין לחזור, היינו אם באו לחזור קודם שנטל שום ריוח.

דבריו ברורים: כל שנתחייבו שני צדדים לפעול ולעשות פעולות זה לזה הרי הם כפועלים שכירים זה לזה, שמשעשה האחד את פעולתו נתחייב השני בשכרו אף שהיה רק בדיבור. ולכן אם חייט אחד עבד ונתן לחברו חצי מהרווחים חייב חברו לתת את התמורה ולעבוד כנגדו ולתת חצי מהרווחים כפי שנתחייב בהסכם. וכמבואר בהלכות שכירות פועלים שיכול אדם להתחייב לשכיר לתת לו גם דבר שלא בא לעולם וכן לעשות לו פעולה, ואין צריך קניין על זה כיוון שמדובר בשכר שהוא חייב לו.

אם כן, גם כאן: כששני הצדדים מתחייבים להתגרש ולהעביר נכסים זה לזה ולתת ממון זה לזה, הרי משעשה האחד את פעולתו – נתן את הגט ואת מה שהתחייב בהסכם, ממילא חייב השני לקיים את תמורתו אף אם לא היה קניין אלא נגמר בדיבור בעלמא.

יוצא מזה שאחר שיש הסכם בין הצדדים ונתקיים על ידי צד אחד הרי זה מחייב את הצד השני בכל התמורה – כולל שלא לתבוע כתובה או למחול אותה כפי שנתחייב, ובית הדין כופה על קיום ההסכם.

אי־היכולת לחזור מההסכם לאחר שחלקו קיום גם מצד היות ההסכם כ'פשרה שבקניין'

עוד יש להוסיף טעם שאין בית הדין יכול להתערב בעניין, והוא מפני שההסכם דנן כמוהו כ'פשרה שנתקבלה בקניין'. במקרה זה כל אחד מן הצדדים מוותר על חלק מטענותיו ומקבל ללא דיון חלק אחר מטענותיו. לפי זה כאשר הצדדים החלו בביצוע ההסכם וכל אחד מן הצדדים כבר קיבל חלק מדרישותיו, הרי קבלת התמורה היא עצמה מחייבת את קיום חלקו של ההסכם שעדיין לא בוצע. הדברים מבוארים היטב בשולחן ערוך (חושן משפט סימן יב סעיף יג) ובמפרשים שם ונתבארו היטב בדברי ערוך השולחן (שם סעיף יד):

מה שאמרנו דפשרה צריכה קניין היינו דווקא כשלא קיימו עדיין את הפסק של הפשרנים. אבל כשקיימו את הפסק, כגון מסירת ממון או חפץ להבעל דין או מסירת העסק, או שהיו חלוקים בקרקע ועשו הפשרנים חלוקה ביניהם ובנה כל אחד על חלקו, אין יכולים לחזור בהם אף בלא קניין, וכהאי גוונא בשארי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דברים, דקיום הפסק הוא יותר טוב מקניין. ואם מקצת הפסק קיימו ומקצת לא קיימו עדיין ורוצה אחד מהם לחזור על מה שלא נתקיים עדיין – אינו יכול לחזור דהמקצת שקיים לא גרע מקניין. ואף שיש חולקים בזה מכל מקום נראה שכן עיקר לדינא.

נמצא שגם כאן: כיוון שההסכם התבצע בשאר חלקיו הרי הוא מחייב את הצדדים להשלימו בכל חלקיו. זאת אף ללא שנתייחס לטענת הנתבע שמשיכת התביעה בהסכמה מהווה הסכמה לסעיפיו השונים מצד האישה לאחר הגירושין, וכך גם אם בשעת הגירושין לא מחלה האישה על הכתובה הרי שבמשיכת התביעה לביטול ההסכם שם בוודאי נמחלה כתובה.

האיסור להפר הסכם אף בהעדר קניין ותוקף הלכתי-משפטי ואינתינת יד להפרה כזו בשולי הדברים נוסף כי מלבד הטעמים ההלכתיים שהוזכרו, **הסכם שנעשה בין שני צדדים – אסור להפר אותו גם כשאין קניין מדין "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב", ולכן אין בית דין יכול לתת יד להפר את ההסכם ואולי אף צריך לכוף לקיימו.**

הוראה לקיום דיון בכתובה מתקיימת גם בדיון שמסקנתו כי הכתובה נמחלה מכוחו של הסכם עוד טוענת האישה כי בית הדין הגדול הורה לקיים דיון לשמיעת הצדדים ובית הדין האזורי אף הוא אמר לאישה שהיא יכולה לפתוח תיק לטענות על הכתובה. אך גם בזה אין מקום לטענתה כיוון שדיון על זכאות לכתובה חייב אף הוא להתייחס להסכם המחייב שנעשה בין בני הזוג. ברור שכל שנעשה הסכם וההסכם בתוקפו אין צורך לדון בשאלה התיאורטית על זכאות מעיקר הדין לכתובה, שהרי ההסכם יוצא מתוך הנחה שגם אם יש זכות לכתובה ומזונות, האישה מוותרת עליהם בהסכם תמורת מה שהיא כן מקבלת בהסכם.

לפיכך: הדיון שהיה בבית הדין, כמובא בפרוטוקול וכן בפסק הדין, מתייחס במפורש לחיוב הכתובה בכפוף להסכם. ולכן ברור שהתקיים דיון על חיוב הכתובה, והוא ייתר את הדיון במעשי העבר וגם בספקות בזכאות לה שהעלה בית הדין הגדול.

דיון בטענות שאין להן נפקות מעשית

נוסיף עוד כי גם אם חשוב לאישה לטהר את שמה מהטענות שהועלו בבית הדין בדיוני הגירושין, הרי ככל שאין נפקות – ממונית בקשר לכתובה או לחיוב הגירושין – אין בית הדין דן בזה. יתרה מזו: גם ב'מעשה בית דין' של הגירושין לא הכריע בית הדין בשאלה זו וכתב "ובמידה ותפוזן להינשא לנטען הדבר טעון בירור". וזאת משום שכל שאין נפקות מעשית עכשווית למעשים שנעשו בעבר, אין בית הדין מנהל דיון בשאלות שאינן מונחות לפניו. לפיכך נכון עשה בית הדין כשמיקד את הדיון בתוקפו של ההסכם בלבד.

מסקנה

לאור כל האמור לעיל נראה כי אין מקום לערעור האישה בכל טענותיה והערעור נדחה.

פסק דין ומתן הוראות

- א. ההסכם שנחתם על ידי הצדדים הוא בר-תוקף לכל סעיפיו ונחשב כקניין.
- ב. הסכם שקיים האחד את חלקו – חייב השני לתת את תמורתו גם אם לא היה שום קניין.
- ג. הפרת הסכם גם ללא קניין היא איסור.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. בית הדין האזורי דן בעניין הכתובה ופסק שככל שהסכם קיים הכתובה מחולה.

ה. בית הדין אינו צריך לקיים דיון הוכחות וראיות לנידון שאין בו צורך לפסק הדין.

ו. מותר לפרסם את פסק הדין בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום י"ח בכסלו התשע"ט (26.11.2018).

הרב א' אהרן כץ

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה